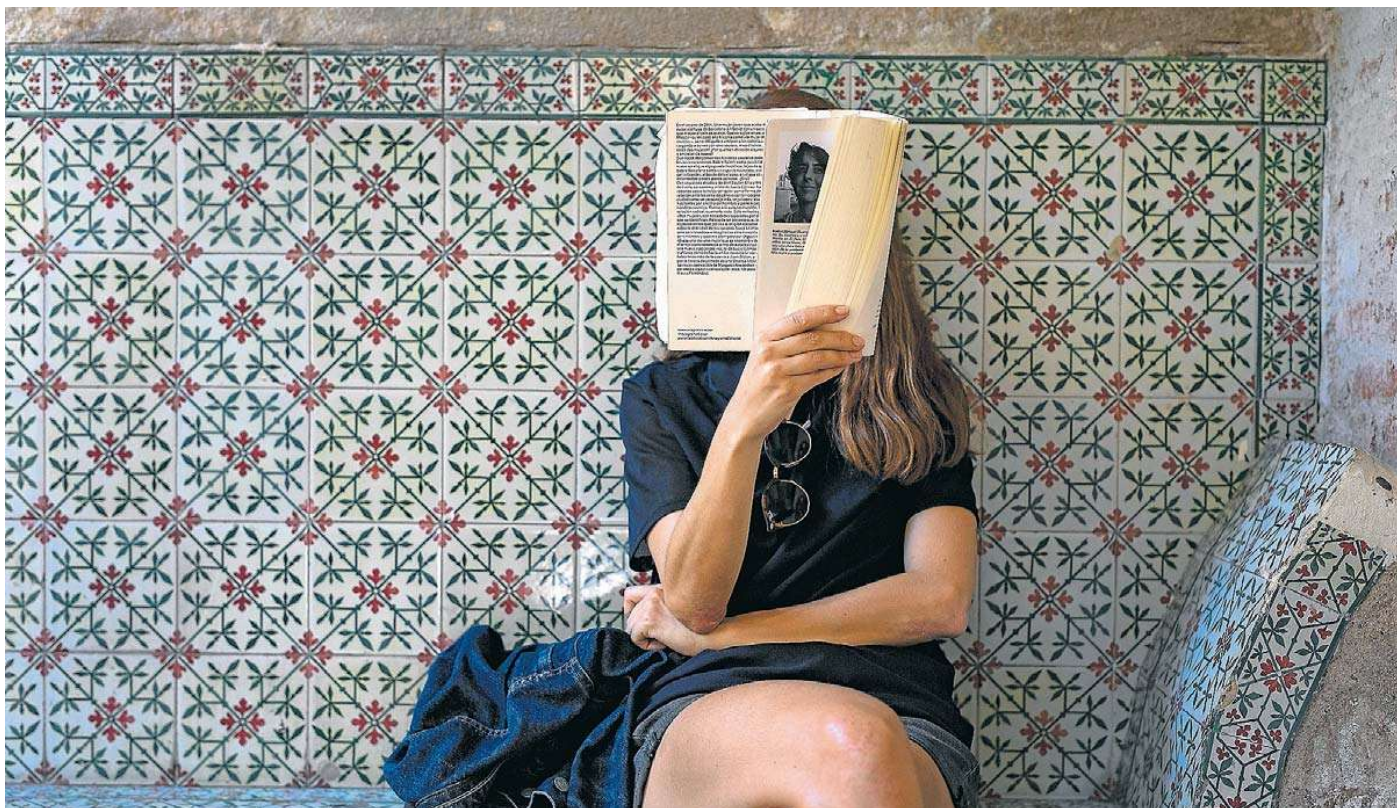

LA RESISTÈNCIA DEL PAPER

Una dona llegint un llibre al barri del Raval, a Barcelona, on hi ha una de les seus de la llibreria La Central. FRANCESC MELCIDON

DAVID BUENO
BARCELONA

En principi, pot semblar que llegir és només llegir. Segons el DIEC, “distingir, en un text escrit o imprès, els sons figurats per les lletres”, i també “adquirir coneixença del que diu un escrit”. Tanmateix, una pregunta que va sorgint de manera recurrent al voltant de la lectura és si produeix els mateixos efectes fer servir un suport de paper que digital. Gairebé un centenar d'estudis publicats aquests últims anys, molts dels quals han estat recopilats i comparats en dues metaanàlisis publicades al *Journal of Reserach in Reading* i a *Review of Educational Reserach*, assenyalen que hi ha algunes diferències interessants que caldria tenir en compte.

Ras i curt, aquests estudis indiquen que llegir en paper permet comprendre millor allò que es llegeix, afavoreix que ho recordem i facilita reflexionar-hi críticament. Són tres motius de pes per mantenir i potenciar la lectura en paper quan el que es pretén és aprendre, comprendre i reflexionar a través d'allò que es llegeix. Hi ha diverses raons que ho justifiquen.

Primer, cal tenir en compte que, per al cervell, llegir no és un procés natural que es desenvolupa de manera instintiva, i per això cal aprendre'n de manera expressa. El cervell, a través de la seva plasticitat, s'adapta al fet de llegir. I s'acomoda als canvis tecnològics i a les seves implicacions i els integra, també en relació a la lectura. Quan aprenem a llegir i cada vegada que llegim, el cervell no

Paper o digital: com interpreta el cervell allò que llegeix?

Gairebé un centenar d'estudis indiquen que llegir en paper millora la comprensió, el record i la reflexió crítica

només es fixa en el text que hi ha escrit i té en compte el missatge que transmet, sinó que constantment valora tot el context i s'hi ajusta. Precisament és aquí on resideixen bona part de les diferències.

D'una banda, quan llegim alguna cosa en paper i quan aprenem a llegir amb aquest suport, normalment només tenim un llibre al davant, no diversos, la qual cosa facilita que hi fixem l'atenció. Quan estudiem d'aquesta manera, lògicament acostumem a tenir diversos llibres o apunts, però el nombre és sempre molt limitat. En canvi, la tecnologia digital ens permet tenir nombrosos documents oberts, navegar i passar d'uns a altres de manera quasi instantània, sense que l'espai que ocupen sigui insostenible en una taula de treball habitual. Això fa que l'atenció que fem servir per concentrar-nos en un document concret disminueixi, per la qual cosa el nivell de comprensió és més baix, no el memoritzem tan bé i no podem

Coneixement
El suport paper permet absorbir la informació amb més profunditat

Celeritat
Les xarxes socials es caracteritzen per missatges breus de lectura ràpida

dedicar prou esforços a valorar-lo críticament. Per costum, tan bon punt hem trobat la informació que buscàvem passem ràpidament a un altre document.

Context d'immediatesa

Aquest fet es veu agreujat, segons han demostrat aquests estudis, per l'aprenentatge que ja des de la infantesa es fa sobre els usos i les aplicacions de la tecnologia digital. Un dels més habituals és la comunicació a través de xarxes socials, que es caracteritza per missatges breus que cal llegir amb rapidesa per no perdre's el següent o per poder contestar amb celeritat. Com s'ha dit, el cervell no només es fixa en el text escrit i té en compte el missatge que transmet, sinó que també incorpora tot el context. En aquest cas, el context que normalment associem al món digital és el de la immediatesa, no el de la reflexió crítica i la comprensió profunda, que requereixen

reixen dedicar-hi més temps. Llegir en suport digital fa que, de manera preconsciente, el cervell es connecti en mode “immediatesa”, a diferència de quan ho fem en suport paper.

D'altra banda, també s'ha detectat que es produeix un marcat efecte “d'orientació”. Quan llegim un text en paper, tenim tota la pàgina davant, sencera, i el text manté la posició fixa. Malgrat que no ens n'adonem, aquest fet aparentment trivial permet que el cervell orienti amb facilitat allò que està llegint en el conjunt de la pàgina i del llibre, la qual cosa facilita la seva comprensió i integració a la memòria. En canvi, en un suport digital normalment avancem pel text desplaçant-lo físicament per la pantalla. S'ha vist que això dificulta que el cervell s'orienti en el conjunt de l'escrit i, a més, li exigeix molt més esforç mental, atès que les paraules es van desplaçant amunt o avall i cal anar recentrant l'atenció constantment. L'esforç mental que cal dedicar-hi fa minvar la capacitat de comprendre allò que es llegeix, de memoritzar-ho i, també, de reflexionar-hi críticament, atès que els processos reflexius són els que requereixen més esforç. I l'atenció i la reflexió crítica són recursos limitats que cal redistribuir segons cada ocasió.

Resumint, quan ens cal buscar una dada concreta, la tecnologia digital ens ho facilita enormement. Però per absorbir la informació, comprendre-la en profunditat i reflexionar-hi críticament, el paper presenta una sèrie d'avantatges que cal tenir molt en compte. —